

КОНЦЕПЦІЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ КРИЗИ

Ползікова Г.В.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Досліджено концептуальні засади удосконалення механізмів податкового менеджменту в умовах кризи, метою якої є створення сприятливого податкового інституціонального середовища. Методологічним підґрунтям дослідження є положення сучасних економічних теорій, Міжнародних стандартів і принципів прозорості бюджетно-податкової системи та децентралізації оподаткування, Стратегії сталого розвитку України. Проведено адаптацію положень інституціональних теорій контрактів, трансакційних витрат, суспільного вибору, організацій до функціонування механізмів оподаткування. Напрямами дослідження є: механізми державного податкового менеджменту, регіонального податкового менеджменту, корпоративного податкового менеджменту. Розроблено рекомендації з диференціації податкових механізмів за етапами життєвого циклу кризи, використання ризико-орієнтованих механізмів адаптивного податкового менеджменту, механізмів децентралізації і забезпечення прозорості податкового менеджменту.

Ключові слова: податковий менеджмент, механізми, криза, концепція, теорія.

Постановка проблеми. В історії розвитку економіки чітко прослідковуються економічні цикли, як повторюваний через певні проміжки часу стан економіки, що характеризується одними й тими же макроекономічними параметрами. Тому паралельно з розвитком чергової хвилі економічного циклу виникає потреба в більш дійовому інструментарії з подолання кризи, що стимулює розвиток теорії, яка, у свою чергу, породжує новий підхід до ролі держави в цілому та до оподаткування зокрема.

Податки відіграють надзвичайно важливу роль для розвитку суспільства. Їх значення особливо зростає в періоди криз, коли економіка знаходиться в точках біфуркації, в стадії невпорядкованості та хаосу. На думку західних теоретиків, більшість інших економічних регуляторів у такі періоди виявляються малоефективними, оскільки вони є вмонтованими і при системному колапсі економіки їх вплив нівелюється [1, с. 197]. Податки ж, будучи зовнішнім щодо системи регулятором, дозволяють продовжувати здійснювати коригуючий вплив. Якщо розглядати кризу як порушення рівноваги і перехід до нової рівноваги, то для того, щоби вирівняти ситуацію дисбалансу доходів і витрат, держави мають використовувати наявний арсенал методів впливу з метою досягнення не просто синергетичного, а резонанс-ефекту. Поточна масштабна криза в Україні вражає не просто окрему фазу економічного розвитку, а процес відтворення в цілому та потребує переходу на якісно новий рівень усієї системи господарських відносин, їх форм та інститутів. Тому потребує реформування сприйняття використання механізмів податкового регулювання в умовах кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність подолання поточної суспільно-політичної та фінансово-економічної кризи, у т.ч. за допомогою податкових механізмів, привертає увагу багатьох учених.

Ярошенко І. В. констатує, що вітчизняна економіка протягом останніх шести років двічі перебувала у стані економічного спаду, спочатку в 2008–2009 рр., коли наша держава відчула наслідки світової фінансово-економічної кризи, а потім наприкінці 2013 р., коли політична криза поширилася і на економічні процеси [2, с. 321]. Ця криза триває й досі, внаслідок дії негативних макроекономічних тенденцій більшість вітчизняних підприємств опинилися у скрутному становищі. Кризька Р. робить акцент на індикаторах загострення кризових явищ в економіці України, проявами чого є: масовий від-

плив інвестицій з нашої країни, різке зниження вартості капіталу, девальвація національної валюти і, як наслідок, згорання обсягів виробництва, стрімка втрата конкурентних позицій вітчизняних компаній на світовому та внутрішньому ринках [3, с. 115]. Погоджуємося із Римар О. Г., що у період дестабілізаційної економіки нагальною стає необхідність до-корінної перебудови податкової політики та вироблення алгоритму негайних практичних дій із оптимізації податкового механізму [4, с. 105].

Ільєнко Р.В. обґрунтовано шляхи удосконалення механізму податкового стимулювання розвитку виробничої сфери з урахуванням глобальних викликів і загострення економічної кризи [5, с. 8]. Запропоновано механізми посилення регулювального та стимулюючого впливу оподаткування на розвиток високотехнологічних виробництв та інноваційно активних підприємств. Визначено концептуальні засади підвищення податкової конкурентоспроможності України за рахунок оптимізації важелів податкового стимулювання. Гурсько О.А., Галій І.І. проаналізовано стан інвестиційного процесу, виявлено масштаби та характер інвестиційної кризи [6; 7]. Піжук О.І. розкрито важливість сприяння розвитку малого підприємництва як одного з напрямів забезпечення стабільності економіки за умов кризи та вирішення численних гендерних проблем [8, с. 11].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Високо оцінюючи науковий доробок указаних авторів, слід указати на те, що їх праці присвячені роз'єднаним аспектам суспільно-політичної кризи (валютний, інвестиційний, виробничий) та окремим суб'єктам – платникам податків (виробничі підприємства, інноваційно активні підприємства, суб'єкти малого підприємництва тощо). Тому нагальною є потреба застосування системного підходу до удосконалення податкового менеджменту, орієнтованого на подолання кризових явищ в українській економіці і суспільстві загалом.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування концептуальних засад удосконалення механізмів податкового менеджменту в умовах кризи.

Виклад основного матеріалу. На усіх етапах еволюції податкової системи вона розглядалася як найважливіша ланка кругообігу економічних ресурсів. У зв'язку з цим першочерговим завданням економістів було наукове обґрунтування об'єктивної необхідності сплати податків, визначення їх суті і методів організації процесів оподаткування. Зіставлення і системний аналіз вітчизняних і закордонних

наукових поглядів щодо еволюції теорії державно-управління та місця оподаткування в розвитку економіки показали: під час проведення податкових реформ на різних етапах економічного буття пріоритетними ставали то монетарні, то кейнсіанські підходи. Нині, особливо на тлі економічної кризи, ніхто не заперечує необхідності використання податків у ролі фінансових регуляторів [9, с. 15].

Нині неокласична парадигма, яка привела глобалізовану капіталістичну економіку до фінансово-економічної кризи піддається жорсткій критиці [10, с. 19]. При цьому головним опонентом найчастіше визнають інституціональне спрямування, яке дотримується такої парадигми: вибір належить інституціональним засадам, які спрямовують економічні чинники на загальний добробут та мінімізують проблеми, пов'язані з нерівністю. Загалом нині можна виокремити такі спрямування економічної теорії, які претендують на статус підґрунтя сучасної економічної парадигми: монетаризм, неолібералізм, некейнсіанство, інституціоналізм.

Всі наукові школи приділяли значну увагу податкам і розробляли податкові принципи, які б відповідали рівню розвитку економіки. Дж. Стігліць (народився у 1943 р.) як представник нової парадигми розрізняв п'ять, як він зазначив, бажаних принципів організації розумної податкової системи: економічна ефективність, за якої податкова система не повинна заперечувати ефективний розподіл ресурсів; адміністративна простота, податкова система повинна бути простою та відносно недорогою; гнучкість – швидка реакція (в деяких випадках автоматична) на зміну параметрів економічного розвитку; політична відповідальність – податкова система повинна бути побудована таким чином, щоб переконати людей в тому, що вони платять податки для більш повного і точного відображення політичною системою їх побажань; справедливість – податкова система повинна бути справедливою у відповідних підходах до різних індивідуумів – платників податків. Таким чином, в умовах кризи виникає дилема: узгодження потреби забезпечення стабільності податкової системи і вимушене прийняття необхідних змін.

Ідея існування деякого оптимального рівня податкового навантаження спочатку виникла в США у вигляді концепції кривої А. Лаффера (народився у 1940 р.). Проте згодом ця концепція використовувалася в основному як один із елементів більш загальних економіко-математичних моделей. У цьому руслі лежать, зокрема, роботи Дж. Бьюкенена, Г. Моніссена. Представники теорії пропозиції закликали до активного пошуку оздоровлення економіки через подальше зменшення втручання держави в економічні процеси та стимулювання приватної ініціативи й підприємництва за допомогою пом'якшення оподаткування.

Крива Лаффера характеризує залежність державних доходів від середнього рівня податкових ставок у країні, вона показує наявність оптимального рівня оподаткування, за якого державні доходи досягають свого максимуму. А. Лаффер наголошував, що вилучення у виробників близько 35-40% доданої вартості робить економічно нецікавим і недоцільним процес розширеного відтворення, провокує підприємства до скорочення виробництва, приховування бази оподаткування тощо. Все це призводить до скорочення наповнення бюджету, тобто виникає так звана «податкова пастка».

Нижчі ставки податків можуть створити стимули до роботи, інвестицій, заощаджень, інновацій і прийняття ділових рішень, підштовхуючи, таким

чином, істотне розширення національного виробництва і доходу. Така розширена податкова база зможе підтримати податкові надходження на попередньому рівні навіть при тому, що ставки податків будуть нижчими. Скорочення дефіциту бюджету забезпечуватиметься за рахунок скорочення масштабів ухилення від оподаткування, а також за рахунок появи стимулів до виробництва і збільшення зайнятості [11, с. 478].

Нині інтерес до дослідження ролі фіскальних чинників державного регулювання продовжує зростати. Балацький Є. на основі оптимізаційних моделей показує залежність точок Лаффера від критерію оптимальності функціонування фірм і доводить неоднозначність чисельних алгоритмів для визначення значення цих точок [12, с. 36]. Автор обґрунтовує принципову умовність усіх кількісних оцінок точок Лаффера, дає формальну класифікацію Лафферових ефектів і розглядає вплив інфляції на форму фіскальної кривої. Він пропонує просту схему обчислення кількісних значень точок Лаффера, засновану на дескриптивній моделі формування фіскальних доходів держави, а також виявляє властивості кривої Лаффера стосовно високоінфляційної кризової економіки [13, с. 87]. Науковці приділяють пильну увагу властивостям кривої А. Лаффера. Проте загальним недоліком робіт такого роду є, мабуть, їх надмірне теоретизування, що в переважній більшості випадків заперечує можливість проведення коректних прикладних розрахунків. Це утрудняє проведення макроекономічного аналізу і формування прогнозів розвитку національної економіки.

Виходу з системної кризи має передувати вихід з «глухого кута» в економічній теорії, тобто остання потребує зміни економічної парадигми. На підґрунті теорії, що побудовано на абстрактних математичних моделях неокласичних концепцій не можна сформулювати успішну політику. Можливості математичного моделювання в економіці досить обмежені, оскільки доводиться мати справу з системою, що розвивається асиметрично і в якій зміни відбуваються з різною швидкістю та в різних спрямуваннях, в першу чергу під впливом науково-технічного прогресу. Подальшим розвитком концепції кривої Лаффера є використання виробничо-інституціональних функцій є узагальненням традиційного апарату виробничих функцій (ВФ) стосовно макrorівня [14, с. 91]. Різниця полягає лише в тому, що в звичайних ВФ як ендogenous показник використовується обсяг випуску (як правило, об'єм ВВП), а як макрочинники – праця (чисельність зайнятих) і капітал (обсяг основних фондів), тоді як у виробничо-інституціональних функціях набір макрочинників доповнюється змінними, що характеризують інституціональне середовище, зокрема середнім податковим навантаженням (частка стягуваних державою податків в обсязі ВВП).

У сучасних умовах сутність податків виходить за рамки економічної площини. Погоджуємося з В. Л. Андрущенко [15, с. 245], що зведення суті оподаткування лише до економічного явища веде до зневаги численними і важливими проявами неекономічної суті податків. Сучасна інституціональна теорія дозволяє трактувати податковий менеджмент на основі синтезу економічних і неекономічних ознак. Саме інституціональне спрямування сучасної економічної науки, долає проблеми, які пов'язані з нинішньою глобальною фінансовою кризою. Адже якраз інституціональні зміни визначають радикальність та масштабність економічних трансформацій та дозволяють розпочати коригування економічної

політики з огляду на загальноприйнятту економічну парадигму. Нині існує досить значна кількість емпіричних доказів того, що інститути, які забезпечують більш високу ступінь свободи договорів, більш жорстко обмежують владу уряду і краще захищають приватну власність (тобто ті інститути, які називають ліберальними) – у значній мірі сприяють економічному розвитку. Першочерговою умовою успішного застосування інституціоналізму у процесі розробки теоретичних засад податкового менеджменту та практичних рекомендацій щодо його ефективного розвитку є формування та систематизація відповідних вихідних понять [16, с. 98].

Податкове реформування являє собою комплекс інституціональних змін у сфері оподаткування, зокрема – податкового менеджменту. Проявом дискретних змін в податковому менеджменті є внесення змін та доповнень до податкового законодавства, а інкрементних – становлення податкової культури. Також інституціональні зміни залежно від наявності або відсутності відповідних намірів у їх суб'єктів відбуваються спонтанно або цілеспрямовано. Ці види можуть комбінуватися, і спонтанна інституціональна зміна може затверджуватися і цілеспрямовано розповсюджуватися.

Розвиток інституціонального середовища зумовлюють також еволюційні, кумулятивні та адаптивні зміни. Вважаємо, що виникнення кризи пов'язують із кумулятивними змінами, які проявляються в несприятливих змінах функціонуючих норм, правил та інститутів. Вихід із кризи потребує проведення адаптивних змін, які пов'язані з процесом пристосування до мінливих умов внутрішнього і зовнішнього середовища.

Інституціональна рівновага є вихідною ситуацією для інституціональних змін механізмів податкового менеджменту, мотивом до її порушення «зовнішні шоки» та «внутрішні стимули». Кризу спричиняють саме зовнішні шоки інституціонального податкового середовища, вони можуть призвести до виникнення інституційних пасток – стійких неефективних податкових інституцій або норм поведінки, пов'язаних із їх недотриманням або ухиленням від виконання. Інституційні пастки мають самопідтримуючий характер, оскільки в окремих випадках недотримання встановлених правил приносить набагато більшу вигоду, ніж їх дотримання. Стійкі неефективні інституції або норми поведінки дуже важко подолати.

На рис. наведено концептуальні засади удосконалення механізмів податкового менеджменту в умовах кризи. Інституціональні теорії представлені теорією контрактів, трансакційних витрат, суспільного вибору, теорією організацій. Використовуючи теорії контрактів, необхідно дослідити статус спеціальних режимів оподаткування, проблеми трансфертного ціноутворення і досягнення податкового компромісу. Методологічний апарат теорій трансакційних витрат має бути покладений в основу оцінки ефективності податкового менеджменту на основі співставлення податкових надходжень до бюджету і витрат на адміністрування податків.

Теорія суспільного вибору Дж. Б'юкенена (1791-1868) орієнтована на вирішення проблеми прийняття законів,

встановлення податків, розподілу бюджетних коштів відповідно до потреб суспільства, а не окремих осіб чи груп населення. У теорії суспільного вибору існує дві основні тези узгодження інтересів виборців та державної влади: по-перше, для досягнення згоди в рамках «політичного обміну» потрібно детальна розробка правил і процедур, що регламентують прийняття законів, форм контролю за фінансами, принципів оподаткування; по-друге, практична діяльність держави та її органів на основі прийнятих правил і процедур. Актуальність теорії суспільного вибору для України визначається податковою децентралізацією і впровадженням Європейської хартії місцевого самоврядування.

Теорія організацій виходить із різноманіття угод в розвинутій ринковій економіці. Щодо оподаткування важливим є врахування диференціальних особливостей суб'єктів господарювання різних галузей національної економіки і організаційно-правових форм.

Диференціація податкових механізмів за етапами життєвого циклу кризи передбачає врахування особливих умов наростання кризи, розгортання кризи, настання кризи, подолання кризи, розробки антикризових заходів.

На характер податкової політики держав здійснюють вплив такі фактори: ступінь поширення кризових явищ – темпи зниження обсягів виробництва, доходів населення, зростання безробіття, інфляції тощо; обсяги економічного спаду в окремих секторах економіки; ступінь розповсюдження кризових явищ у різних регіонах держави; наявність у розпорядженні уряду фінансових резервів на подолання негативних наслідків кризи, або, навпаки, великий обсяг державного боргу за попередні періоди;

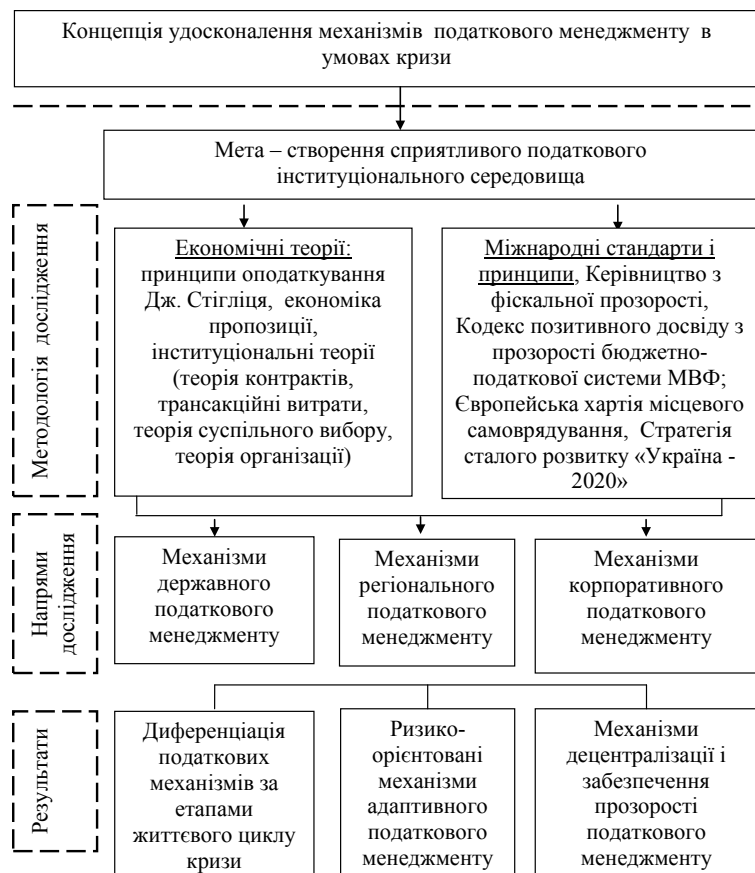

Рис. Концептуальні засади удосконалення механізмів податкового менеджменту в умовах кризи

характер податкової системи – ступень прогресивності оподаткування доходів громадян і підприємств, співвідношення прямих і непрямих податків.

Ризико-орієнтовані механізми адаптивного податкового менеджменту потребують ідентифікації негативних факторів економічної безпеки держави та розташування їх у такій ієрархії [17, с. 113]: виклик – прагнення суб'єктів економічних відносин перешкоджати здійсненню інтересів держави на користь реалізації власних; насторога – потенційна можливість зниження економічних параметрів держави, зокрема наповненості бюджету; характеризується за двома основними параметрами: ймовірність настання негативного результату і потенційна вразливість; небезпека – характеризується небезпекою негативного впливу, але його невисокою вірогідністю; загроза – найвагоміший із негативних факторів економічної безпеки. Для нього характерні високий рівень можливих негативних наслідків і висока ймовірність їх настання.

Неможливо створити середовище, вільне від ризиків, але ми можемо управляти ризиками ефективніше. Можливо виявляти й оцінювати ризики і, зрозумівши їх суть, приймати інформовані, зосереджені рішення щодо своїх подальших дій. Ризик-менеджмент в оподаткуванні, згідно з CRMG, – це процес підвищення ефективності адміністрування податків у середовищі, повному ризиків. Виділяють п'ять етапів процесу ризик-менеджменту: виявлення ризиків, їх оцінювання, визначення та застосування контрзаходів, оцінка отриманих результатів [18, с. 256]. Серед здійснюваних механізмів впливу з метою подолання наслідків кризи в розвинених країнах світу безумовний пріоритет надавався податковим методам її нейтралізації.

В основі механізмів децентралізації і забезпечення прозорості податкового менеджменту лежать Міжнародні стандарти і принципи: Керівництво з фіскальної прозорості, Кодекс позитивного досвіду з прозорості бюджетно-податкової системи МВФ; Європейська хартія місцевого самоврядування, Найкращі приклади досвіду з прозорості бюджету ОЕСР, а також Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020».

У кризовий період можуть бути впроваджені різноманітні заходи антикризової податкової політики, однак за їх економічною природою такі заходи можуть бути розділені на дві полярні категорії, які мають свої переваги і недоліки. Посилення податкового навантаження здатне збільшити доходи Державного бюджету, однак при цьому може погіршити і без цього скрутне фінансово становище суб'єктів господарювання та/або громадян, а в довгостроковій перспективі спровокувати істотне скорочення податкових баз. Зниження податкового навантаження та стимулювання економічної активності в державі в короткостроковій перспективі може призвести до загострення проблеми бюджетного дефіциту, однак через певний проміжок має сприяти збільшенню баз оподаткування та доходів бюджету, пришвидшити вихід економіки з кризового стану. Податкові реформи, проведені майже в усіх державах – членах ЄС, були орієнтовані на боротьбу з кризою двома методами: підвищення доходів та консолідацію видаткової частини бюджету.

Особливості державного ризик-менеджменту в умовах економічної кризи залежать від виду ризику, ступеня його суттєвості, чинників впливу на рівень ризиків, імовірності їх виникнення, прогнозованих фінансових втрат і зони допустимого ризику. Реалізація складових політики управління ризиками дає можливість визначити пріоритети в роботі

з ними, здійснювати заходи вдосконалення ризико-орієнтованої системи адміністрування податків і зборів та оптимізації оподаткування. Погіршення вітчизняних показників економічного розвитку призводить до зменшення податкових надходжень, адже платники податків змушені перебудувати стратегію господарювання вже в короткостроковій перспективі. Зміна поведінки платників податків може включати такі варіанти [19, с. 39]: здійснення операцій, які підлягають оподаткуванню без реєстрації в контролюючих органах; навмисне заниження належних до сплати сум податків при поданні податкової звітності; несплата або недоплата належних сум податків (виникнення податкової заборгованості); незаконне декларування сум, які мають бути повернені (відшкодовані).

Поряд із виконанням головного завдання – фінансового забезпечення дохідної частини бюджетів усіх рівнів – податкова адміністрація має забезпечити й такі: розширення допомоги платникам податків, поліпшення комунікацій із зовнішнім середовищем, оперативна розробка законодавчих пропозицій з удосконалення податкового механізму, мінімізація ризиків ухилення від оподаткування. В умовах фінансово-економічної кризи такі заходи мають включати, зокрема: оперативне й ефективне забезпечення реалізації урядових ініціатив у сфері оподаткування, у тому числі шляхом істотного поліпшення діалогу з платниками податків; перегляд і оптимізацію системи авансової сплати податків із метою зменшення тиску на обігові кошти їх платників; пришвидшення податкових повернень (відшкодувань) сумлінним платникам податків; ширше використання механізму перенесення термінів сплати податкових зобов'язань (відстрочення, розстрочення); посилення профілактичної роботи з платниками групи ризику.

Новим завданням податкової адміністрації має стати допомога платникам податків мінімізувати негативні наслідки фінансово-економічної кризи. Протягом економічного спаду багато платників відчують брак фінансових ресурсів, отож заходи податкової адміністрації необхідно спрямувати на розв'язання цієї проблеми через перегляд системи авансової сплати податків, прискорення та спрощення повернень і відшкодувань, перенесення термінів сплати податкових зобов'язань. Реалізація таких заходів стане додатковим стимулом для добровільної сплати податків.

Відповідно на масштабну соціально-політичну і фінансово-економічну кризу має стати значне підвищення ефективності роботи податкової адміністрації. Постають вимоги поліпшення збору податків, їх контролю, удосконалення управлінських функцій, кадрової політики, інформаційної складової, уточнення стратегії та першочергових завдань тощо. Реалізація таких заходів повинна максимально узгоджуватися із загальнонаціональною фінансовою політикою, а підходи до адміністрування податків слід будувати виходячи з головного завдання – створення умов для відновлення економічного зростання в Україні.

В Україні протягом 2014 р. впроваджувався ряд заходів антикризової податкової політики, більшість з яких спрямовувалася на забезпечення податкових надходжень до бюджету, такі зміни стосувалися і фізичних, і юридичних осіб. Підвищено прозорість податкової системи: створено публічну базу індивідуальних податкових консультацій; розширено застосування електронних сервісів для платників податків; відкрито доступ до інформації про сплату податків окремими суб'єктами господарювання; по-

датковий контроль здійснюється залежно від ступеня ризику діяльності платників податків. Розроблено та затверджено Концепцію податкової реформи (яка, серед іншого, передбачає зменшення податкового навантаження, в тому числі на фонд оплати праці, скорочення кількості та обсягу податкової звітності, скасування неефективних податків та зборів, скасування податкових пільг).

Висновки і пропозиції. Основний науковий результат статті полягає в обґрунтуванні концепції удосконалення механізмів податкового менеджменту в умовах кризи, метою якої є створення сприятливого податкового інституціонального середовища. Методологічним підґрунтям дослідження є положення сучасних економічних теорій, Міжнародних стандартів і принципів прозорості бюджетно-податкової системи та децентралізації

оподаткування, а також Стратегія сталого розвитку України. Проведено адаптацію положень інституціональних теорій контрактів, трансакційних витрат, суспільного вибору, організацій до функціонування механізмів оподаткування. Напрями дослідження є: механізми державного податкового менеджменту, регіонального податкового менеджменту, корпоративного податкового менеджменту. Очікувані результати дослідження полягають у такому: диференціація податкових механізмів за етапами життєвого циклу кризи, ризико-орієнтовані механізми адаптивного податкового менеджменту, механізми децентралізації і забезпечення прозорості податкового менеджменту.

Перспективами подальших досліджень є визначення діалектики взаємозв'язку механізмів податкового менеджменту.

Список літератури:

1. Сидорович О. Ю. Аналіз використання податкових методів нейтралізації фінансової кризи в контексті теорії синергетики [Електронний ресурс] / О. Ю. Сидорович // Бізнес Інформ. – 2012. – № 3. – С. 195-198.
2. Ярошенко І. В. Економічна криза 2014 р. в Україні та антикризова податкова політика / І. В. Ярошенко, О. В. Костяна // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 318-323.
3. Кризська Р. Використання податкових інструментів регулювання інвестиційно-інноваційних процесів у системі антикризових заходів України / Р. Кризська // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2009. – Вип. 2. – С. 112-119.
4. Римар О. Г. Модернізація податкової політики України як фактор подолання кризових явищ в економіці / О. Г. Римар // Наукові праці НДФІ. – 2009. – Вип. 4. – С. 103-108.
5. Ільєнко Р.В. Важелі податкового стимулювання розвитку виробничої сфери: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Р.В. Ільєнко ; Ін-т регіон. дослідж. НАН України. – Л., 2010. – 20 с.
6. Гурська О. А. Важелі та стимули формування інвестиційних ресурсів у промисловості: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.01 / О. А. Гурська ; НАН України. Ін-т пробл. ринку та екон.-еколог. дослідж. – О., 2000. – 17 с.
7. Галій І. І. Економічні методи активізації інвестиційної діяльності: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / І. І. Галій ; Наук.-дослід. екон. ін-т М-ва економіки України. – К., 2001. – 19 с.
8. Піжук О. І. Державне регулювання гендерних процесів в соціально-економічному розвитку України: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / О. І. Піжук ; Держ. податк. адмін. України. – Ірпінь, 2010. – 18 с.
9. Крушельницька Т. А. Розвиток теорії державного управління податковою системою в умовах економічної кризи / Т. А. Крушельницька // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління. – 2010. – № 1. – С. 14-17.
10. Пустовіт Р. Ф. Інституціональні засади зміни економічної парадигми на сучасному етапі / Р. Ф. Пустовіт // Фінансовий простір. – 2012. – № 3(7). – С. 18-25.
11. Орлова В. К. Крива Лаффера : теорія і практика / В. К. Орлова, І. М. Негрич // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 2001. – С. 477-480.
12. Балацкий Е. Лафферовы эффекты и финансовые критерии экономической деятельности [Текст]: (Формальная теория налогов) / Балацкий Е. // Мировая экономика и международные отношения. – 1997. – №11. – С. 31-43.
13. Балацкий Е. Точки Лаффера и их количественная оценка [Текст] : (Методика статистики) / Балацкий Е. // Мировая экономика и международные отношения. – 1997. – № 12. – С. 85-94.
14. Балацкий Е. В. Анализ влияния налоговой загрузки на экономический рост с помощью производственно-институциональных функций [Электронный ресурс] Е. В. Балацкий // Экономический форум. – 2003. – № 2. – Режим доступа: <http://www.ecfor.ru/pdf.php?id=2003/2/08>
15. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів). – Львів: Каменяр, 1999. – 305 с.
16. Норт, Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки [Текст] / Д. Норт; пер. І. Дзюб. – К. : Основи, 2000. – 198 с. – ISBN 966-500-017-9.
17. Романенко В. В. Негативні фактори економічної безпеки держави у контексті податкового ризик-менеджменту / В. В. Романенко // Вісник Академії митної служби України. Серія: Економіка. – 2014. – № 2. – С. 112-119.
18. Романенко В. В. Європейський досвід управління ризиками в оподаткуванні / В. В. Романенко // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2014. – № 1(64). – С. 253-258.
19. Нікітішин А. О. Адміністрування податків в умовах фінансово-економічної кризи / А. О. Нікітішин // Фінанси України. – 2010. – № 1. – С. 38-45.

Ползикова А.В.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

КОНЦЕПЦІЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМОВ НАЛОГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА

Аннотация

Исследованы концептуальные основы совершенствования механизмов налогового менеджмента в условиях кризиса, целью которой является создание благоприятного налогового институциональной среды. Методологическим основанием исследования являются положения современных экономических теорий, Международных стандартов и принципов прозрачности бюджетно-налоговой системы и децентрализации налогообложения, Стратегии устойчивого развития Украины. Проведено адаптацию положений институциональных теорий контрактов, транзакционных издержек, общественного выбора, организаций к особенностям функционирования механизмов налогообложения. Направлениям исследования являются: механизмы государственного налогового менеджмента, регионального налогового менеджмента, корпоративного налогового менеджмента. Разработаны рекомендации по дифференциации налоговых механизмов по этапам жизненного цикла кризиса, использованию риск-ориентированных механизмов адаптивного налогового менеджмента, механизмов децентрализации и обеспечения прозрачности налогового менеджмента.

Ключевые слова: налоговый менеджмент, механизмы, кризис, концепция, теория.

Polzikova H.V.

Prydniprovs'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

THE CONCEPTION OF TAX MANAGEMENT MECHANISMS IMPROVEMENT IN TERMS OF CRISIS

Summary

The conceptual fundamentals improve tax management mechanisms in crisis are researched, aimed at creating an enabling institutional environment tax. The methodological basis of research is the provision of modern economic theories, international standards of transparency and fiscal decentralization system and tax Sustainable Development Strategy of Ukraine. An adaptation of institutional provisions theories contract, transaction costs, social choice organizations in the functioning mechanisms of taxation. Areas of research are: mechanisms of tax management, regional management of tax, corporate tax management. Recommendations of tax differentiation mechanisms for the stages of the life cycle of the crisis, the use of risk-based adaptive mechanisms of tax management, decentralization of mechanisms to ensure transparency and tax management.

Keywords: tax management, mechanisms, crisis, concept, theory.